

سرانگی لوک سانجھ

نرمانم اتیں آرتھ

ایں پتر۔ پوتھی وچ ورتیئے سرانیکی شبدیں دی شبدپتری

سلاڑ	آرگنائزیشن
آتم	آپر، اٹلا
مدھم	لوئر۔ بیٹھلا
نرماٹم	کانسٹی۔ ٹیوشن۔ آئین
سیکیٹری	سیکیٹری
پریذیڈنٹ۔ صدر	پریذیڈنٹ۔ صدر
آبرکار	ورک۔ اینکٹیویٹی۔ کم
آبرکارا	آفس بیریر۔ عمدیدار
ناں	ناں
نانواں	ٹائٹل
پدھر سلاڑ	جنرل باڈی
ایگریگٹو کونسل	ایگریگٹو کونسل
وسیب	سرانیکی ریجن
بھومی	بھومیں۔ دھرتی
پتھار سلاڑ	جنرل باڈی
مدھم سلاڑ	ڈویژنل آرگنائزیشن
آپنوجومت	اپروول۔ منظوری
تق مار	سنرگل۔ جدوجہد
سکھشا	ہیجوکیشن۔ تعلیم
ودیا	علم
آلاست	آکھن۔ اظہار
پکش	پکڑ۔۔ پارٹ

وٹکی	وٹک کرٹ آے، سپورٹرز
وسیب	نویکی دهرتی تیں وسدے لوک
کارٹ	سوب
آرتھ	مقاصد، انجیکٹوز

سرائیکی لوک سانجھ

دا

نرمانم

ایں نرمانم دی آچومت لوک سانجھ دی دھرت سلماڑ جمیل کلاسره میلے دے ایچھے کھڑوچ 20 فروری 2022ء کول ڈتی گئی۔

آرٹیکل 1- نانواں

اے بک پیلھو، بوندل سلماڑ ہوسی پئی۔ ایں سلماڑ دانواں سرائیکی لوک سانجھ ہوسی پیا۔

آرٹیکل 2- بھوم کھنڈار

سرائیکی لوک سانجھ دادھرت کھنڈار سرائیکی وسیب ہوسی

آرٹیکل 3- سوچہ سچاں

اچ دے ویلھے سرائیکی سچاں پکی ہے لوک سانجھ اچ کنول لا سرائیکی سچاں دا پراکھرا پئیسی۔ ایندے کیتے "سوچہ" وماندرے "دا آپسی تے ڈوواساز جھیا پڑیسی۔ ز جھیا یانی سٹن اتیں ڈس دا ز جھیا پڑیسی۔ وسیب اتیں سرائیکی لوکیں دی لکھیل ہسٹری اکثر ایا ز لوڑ ہے یا کوڑی ہے۔ اینکول سچے دگ تے آوٹ کیتے بھوئیں، بھوئیں بھوم، وند، وند، حقوق، ستیا، سیاست، ڈیوکریسی اتیں آکھن۔ آلاوٹ۔۔۔ سارے پکھ پاترے سچے اتیں سدھے کرٹے پوسن۔ ایندے کیتے آپسی وسیب جوت اتیں نہیں وسیبیں نال جوت ودھاوٹی پوسی۔ سرائیکی لوک سانجھ اے ز جھیا پڑیسی۔ ایہو سرائیکی سچاں دا اگودا پندھ ہے۔

آرٹیکل 4- لوک سانجھ دا کارٹ

سرائیکی لوک سانجھ دا "کیوں" اتیں "کیونکر" کیا ہوسی؟ یانی ایندا کارٹ کیا ہے؟ ایندا ارتھ کیا ہے؟ ایندا کرتن کیا ہوسی؟ اینکول بیٹھوں کجھ ایں نشا بر کیتا گئے۔

(i) سرانیکی لوک سانجھ دی سنگت اونہیں پہلکار موباندیریں دا حصہ ہائی جنہیں کول اچ کنوں سٹھ (60) ورہیں پہلو اپنی زبان دے مکھوے دا بھنویا جیرہا ساکول اچ تائیں لگا ہونے۔ ایندے کیتے سرانیکی لوکیں، انہیں خاصکر لکھارنیں ڈوکم کیتے: ہک سرانیکی آلاوٹ انہیں سرانیکی لکھن، ڈوجھا شبدیں۔ لفظیں کول بچاؤن کیتے "شدھ بھاشا کاری" یانی لیگلوئج بچو اوزم دا ترلا کرٹ۔ سرانیکی لوک سانجھ دی سنگت لوکیں نال سنٹن انہیں ڈسٹن دے 37 ورہیں دے رچھپے وچ اے سوچھ گدھی جو زبان دا گل و نچن، لوکیں دا گل و نچن ہوندے انہیں اے جو ہوند، ہوند دا ڈھرایانی بھونیں، بھونیں دا پتہ، سچاٹ انہیں ونڈ حقوق۔۔۔ سبھ کچھ چھیتے سرتی یانی میموری وچ ہوندے، انہیں میموری شبدیں یانی زبان وچ پوتی ہوتی ہوندی ہے۔ زبان و ت آپ جیوٹ ریت تیں اُسریل ہندی ہے یانی زبان کلچر نال گندھی ہندی ہے۔

تہوں پچھلے کئی ڈہاکیں وچ سرانیکی وسیب وچ زبان دے نال نال "کلچر" دا شبد ہوں ورتیل تھے۔

(ii) پاکستان دی بڈی سیتی، سرانیکی لوک ملک دی راج ریت، گورننس کنول این پاروں وی نراس تھنیں جو این راج ریت، سکھشا، تعلیم، سکول، لکھت، دفتریں، چاٹ کاری، میڈیا دے رچھپے وچ سرانیکی زبان تے کلچر کول گم گار کیں، باہریاں اوپریاں زبانان انہیں کلچر لاگو کر ڈتے گئے تے اچاں تائیں لاگو ہن۔

راج ریت دے این ورتارے کنول سرانیکی لوکیں دے کن کیتے تھے انہیں ساڈے پردھانیں انہیں اہر کاریں آپ آہٹی سکھشا ریت، آپٹا سکریٹ، قاعدے، پوتھیاں جوڑن انہیں ورتن شروع کر ڈتے۔ پر اے سبھ پورہیا راج سرکار دا ڈینیا گھانا پورانہ کر سگیا۔ پر اے ہک پے بھیرے۔ مزاحمت داروپ گھن گیا۔ اے جھیرا "آپت تے اُپرپ" دا جھیرا با انہیں این بھیرے دا آئے سامنے دا فریق سرانیکی وسیب دا وڈا گواندھی پنجاب بن گیا۔

اچ سرانیکی وسین نیرے نیرے، سنوبہ سنو ایکے۔ اتفاق نال این جھیرے۔ مزاحمت وچ زلیا ہونے۔ انہیں نشا برچ اے وی ہے جو سرانیکی۔ پنجاب جھیرا ہک شانے۔ ریت آلا پر تکھاتیں تاگت و رچھپا بن کیں نتر بیجے۔ سرانیکی لوک سانجھ این تاگت و رچھپے دی ہک اگوان اہر کاری رہی ہے تیں ہوسی۔

(iii) سرانیکی لوک سانجھ علم۔ ودیا دی سکھشا انہیں الات کول موڑی بڈی آلا اہر گندھی ہے۔ اے شبد۔ الات دا اہر کیوں ستیا۔ سیاست دی تاگت بن کیں لوکیں کیتے کھٹیا وٹیا آن بڈے، اے لوک سانجھ دا فلسفہ وی ہے انہیں اٹکل (سٹریٹیجی) وی۔ اے اٹکل (سٹریٹیجی) اگونی یانی پراگریو ہوسی۔

اچ کنول اے سلماڑ ترانے بھنچاکم ستر لیسے۔ سانجھ سلماڑ دی آپسی، سچاٹ سنگت، اگلی پیرھی۔ گچھرو تیں سٹوڈنٹس نال جوت اتیں گانڈھ دینیں و سینیپ تیں قومیں (جیوں جو سندھی، بلوچ، پنجتون، پنجابی، گلگت بلتستانی وغیرہ) نال سنگ۔ گانڈھ و دھاوٹ۔ لوک سانجھ ملک دے انہیں سبھ لوکیں تیں قومیں دے نال نچرل جوت وچ ہوسی جیرے پاکستان کول "نیشن آف نیشنز" یانی کثیر القومی ملک بناوٹ وچ پاکستان دا تکرپ تے چنگائی منیدن۔

(iv) اے سلاڑیں گلہ دی پکی سوجھ رکھدی ہے جو پاکستان دنیا دی منی منائی سندھ وادی دی تہذیب تیں اُسریا ہویا ملک ہے، اتیں سرائیکی ادھلی (سنٹرل) وادی سندھ دی تہذیب دے وسٹیک اتیں وارث ہن۔ اے سلاڑ سوچ دے ایں اٹ۔ نیوٹ کون نشا بر کر لسی جو پاکستان دے لوک وادی سندھ دے پُراٹھ و سٹیکیں۔ دراوڑیں، منڈا، بارواسیں دے منڈھلے کلچر دیاں اولاداں ہن۔ آساں عربیں، غزنوئیں، غورنیں تے نادر شاہیں کون اپٹا وڈکا نہیے منیدے تے نہ انہیں دی میراث دے وارث۔

(v) ایں سلاڑ وسیب دے لوکیں نال 37 ورہیں دے سٹن تیں ڈسٹن دے زچھپے وچ اے کاڈھا کڈھئے جو کہیں قوم۔ وسیب دی زبان اتیں کلچر کون گم گار کرکے داکارکے۔ مقصد انہیں دے مال بڈی یانی زمینی دریائی وسائل کنیں ترونڈ سٹن ہوندے۔ ایں سوجھ نال لوک سانجھ تیں اے نشا بر تھے جو:

ہک، بل یانی انرجی اچ دے زمانے وچ وڈی زمینی موڑی ہے۔ پنجاب دی بھوئیں وچ انرجی دے وسیلے یانی دریا، گیس، کوند نہ ہونوٹ جو گپے ہن، سولر۔ انرجی جو گپے میدان اتیں ونڈ کاریدور دی گھٹ ہے اتیں کھاجے، روٹی دا وسیلہ، راہی رقبے ہوں تھولے ہن اتیں ایں سدھی پدھری غرنہی دے ہوندیں، پنجاب سبھ توں ودھ خرچ خورہ تیں وسائل کھاوٹن آلا وسیب ہے۔ ڈوجھی پاسیو سرائیکی وسیب انرجی اتیں راہی وادی دے زمینی وسائل، دریائی وسائل تے اناج فصلیں آلے رقبیں نال بھراواں اتیں رچا ہویا ہے۔ سونے تے ساگا اے جو سرائیکی وسیب دی کل آبادی پنجاب دے مقابلے وچ ہک ترہائی ہے۔ پر اے سبھ کچھ ہوندریں ہونیں لکھ، غریبی ایں وسیب دی سچا بٹ گئی ہے۔ اے اٹ نیوٹ مدت کنوں سرائیکی سوجھ اتیں الاٹ داپکش بٹیا ہوئے۔

ساڈے نینگر سنداں چاکیں دفتر دفتر زلین
ساڈی کہیں وی دستک تیں مقوم دے در نہ کھلین

(عزیز شاہ، اسی داڈا ہاکا)

سرائیکی وسیب دے لوکیں ایں وکھرپ، ایں درودہ کون سمجھن سوجھن اتیں آلاوٹ دا ویلھا۔ پکر پورا کر گیدھے۔ اگلو کیا کرے؟ وسیب ایں ندے دا جواب وی سوچ اتیں ہوک گیدھے جو سرائیکی وسیب کون اپٹے انج صوبے دی لوڑ ہے۔ سرائیکی لوک سانجھ ایں صوبے آلے ندے تیں وی اپٹے پکھے ہوں سارا کم لیندی ہے، یانی سرائیکی صوبہ دے حد پنے، جیوں جو میانوالی بکھر لاوٹ دی لوڑ ہے، صوبے کنیں پچھیں اوندی سیاسی اتیں انتظامی تاگت کون اندر لے، باہر لے آجھنیں کنوں لوکیں دے ہتھیں ڈیواوٹ اتیں صوبے وچ سکھشا، تعلیم تیں ودیا (ناج۔ چاٹ کاری) کون کالونیل ڈھپ کنوں کڈھ کنیں اپٹے ہتھیکے کرکے، سرائیکی زبان کون الاٹ کنوں اگوتیں لکھت، پڑچول، سلیبس دی زبان اتیں میڈیم آف انسٹرکشن بٹاوٹ، سکھشا اتیں چاٹ کاری دا مواد (کنٹینٹ) وٹاوٹ۔

(v) تربیت ذات دا ہوں بیٹا اتیں پچھوہاں، بلکہ سماجی روپ کنوں گم ہووٹ و سبب دی ہک وڈی گھٹکی ہے۔ ایں مدے تیں لوک سانجھ ہوں گھٹ سوچے اتیں ہوں گھٹ کیتے۔ ایندے کیتے ڈھپ یا بیٹھڈ بٹاؤن دی لوڑھ ہے مثال کیتے چھوہریں دے سکولیں وچ انگریزی تے سرائیکی نانویں۔ شبہیں آ لے مورت چارٹ اتیں پکٹوگرافک پرائمر (قاعدے) پچاؤن۔ ایں کنوں ودھ پے کئی ڈھنگ ڈھالے سو جھن ورتن دی پھلتے کاری کرن۔

آرٹیکل 5۔ لوک سانجھ دے ارتھ

- (i) سرائیکی لوک سانجھ دی وسبب نال جزت، وسبب دے سماجی پکش۔ تربیتیں، ودیارتی، سٹوڈنٹس، پورھانت اتیں اہلکار نال گاندھے
- (ii) سرائیکی سچاؤن دا پیرا کھرا، یانی آدھلی سندھو دھرتی دے اتھاس تاریخ دی پرکھ پڑچول، پڑھانت تے الاٹ
- (iii) وسبب (اتیں پاکستان) دی سکھشاریت۔ سکولنگ کون پرائے عرب۔ فارس۔ لکھنودے گلے بھرے پکش کنوں کڈھن اتیں نئیوں ماڈرن سکھشاریت بیندا میڈیم انگریزی اے، اوندے وچ آئں۔
- (iv) سرائیکی زبان دی سائنسی پڑچول کرن اتیں ایندی اصل سمسکرتی شبد مڑی کون ودھاکیں سکھشا۔ سکولنگ کون سوکھا کرن۔
- (v) سرائیکی کلچر کون سمجھن، سمجھاؤن اتیں کلچر دا سیاسی ورتار کرن
- (vi) کرتٹی ستیا۔ پریکٹیکل پالیٹکس نال زجھپیا کرکیں ایکیوں نو کالونیسیٹ کنوں نیشنل۔ قومیتی بٹاؤن
- (vii) سرائیکی صوبے دے بٹاؤن کیتے تن مار کرن اتیں ایندے بٹن کن پچھیں ایکیوں جمہوری اتیں قومیتی کنٹرول وچ رکھن دی تیاری کرن
- (viii) شانت جھیرے دا کلچر ٹورن اتیں سرائیکیں دے پکھے۔ رائٹس کیتے تن مار کرن۔

آرٹیکل 6۔ لوک سانجھ دے سلماڑ پکش

لوک سانجھ دے ڈوپکش ہوسن۔ ہک سلماڑ پکش، ڈوجھا اہر کار پکش۔ سلماڑ پکش اٹلا ہوسی تے ایندا بجاتیں پچھوڑ و سبب دے ادما یانی خلقت وچو تھیبسی۔ سلماڑ پکش ساری اہر کاری، تاگت تے اختیار ہوسن۔ سلماڑ پکش دیاں بیٹھلاں پرتاں اے ہوسن۔

(i) پختار سلماڑ (بزل باڈی)

- ایندے ممبر گھٹ کنوں گھٹ 25 تے ودھ کنوں ودھ 35 ہوسن۔
- ایندی مدت 3 ورہیں ہوسی۔
- ایندا کھنڈرا سارے وسبب وچ ہوسی۔ پختار سلماڑ آپ جنمی اتیں مہار (آزاد تیں آل پاور فل) ہوسی۔

- اے نیوں تیں پرائے مدے۔ ایٹور دی سوجھ۔ چاٹ کاری اتیں اہر کار ٹریسی۔
- ویٹھے لوڑھیں موجب لوک سانجھ دے این زماٹم کوں وٹاؤن دا اختیار ایندے کول ہو سی۔

ڈویڑنل بیٹھلاں سلماڑاں (ii)

- ڈویڑنل سلماڑاں 4 ہوسن۔ ہر ڈویڑنل سلماڑ دی کل ممبر شپ 7 ہو سی جیندے وچ 2 صدر تے جنرل سیکریٹری جینٹے ولین۔
- 3 ڈویڑنل سلماڑاں وسیب دے ہر انتظامی ڈویڑنل یانی ملتان، بہاولپور، دیرہ غازی خان وچ ہک ہک سلماڑاں وسیب دے اگت ڈویڑنل (فیوچر ڈویڑنل) یانی میانوالی، بکھر، دیرہ اسماعیل خان وچو ہک سلماڑاں بنسی۔
- اپنے پیٹھے چٹاؤ وچ ڈویڑنل سلماڑیں دا ہک ہک ممبر پتھار سلماڑاں چٹنسی جیہا جو اہر کار سلماڑاں وی ممبر ہو سی۔ بچدے 6 ممبر ہر ڈویڑنل سلماڑاں دے وچوں چٹنسی۔
- ڈویڑنل سلماڑاں ہک پاسیوں و بے وچ اہر کار۔ رجھیا سوجھ کر لین تیں پتھار سلماڑاں اہر کار سلماڑاں کوں متھ۔ تجویزاں ڈپین، ڈوجھی پاسیوں پتھار سلماڑاں تے اہر کار سلماڑاں دے ڈپینے۔ تجویزے کرتی کر لین۔

اہر کار پکش (iii)

- اے سلماڑاں بیٹھلی ہو سی تے اہر کاری، کرتی تیں ایکشن کر لسی۔
- اہر کار پکش لوک سانجھ دا کھٹیا وٹیا، ایندی آؤٹ پٹ دی لہصنیت کر لسی۔
- اہر کار سلماڑاں دے ڈوپکھے ہوسن۔
- (1) ادھیک راجکار بوتنا۔ سنٹرل ایگزیکٹو کمیٹی (سی۔ ای۔ سی) جیہی 14 ممبریں دی ستھ ہو سی۔ ایندے وچ 7 عمدیدار، 4 پتھار سلماڑاں وچوں چٹے ڈویڑنل سلماڑاں دے ممبر تے 3 وادھوں پتھار سلماڑاں کنیں چٹے ممبر ہوسن۔ ایندی چوٹ پتھار سلماڑاں کر لسی تے ایندی مدت 3 ورہیں ہو سی۔ اے ہک سال وچ ترانے واری اپٹا کھٹلازمی کر لسی تیں اے اپٹا اچھا کھٹ (ایر جنسی میننگ) وی کر لسی۔ اے پتھار سلماڑاں کنوں پچھوں سہر توں تاہگت ورپکش ہو سی۔ اے زماٹم دی راکھی ہو سی۔ نیوں آئی صورت پوٹیشن وچ اے فیصلے کار ہو سی۔ بیٹھ لکھیل بوتنا ایندی بھال یا سپر ویرین بیٹھ کم کر لسی۔
- (2) مماندر اہر کار بوتنا۔ عمدیدار

- این بوتے دے 7 ممبر ہوسن جیندے وچ پریزیڈنٹ (1)، جنرل سیکریٹری (1)، سیکریٹری فنانس (1)، سیکریٹری سکھشا (1)، سیکریٹری میڈیا (1)، سیکریٹری سوشل میڈیا (1)، سیکریٹری جینڈر (1)۔

- عمدیدارین یا سی۔ای۔سی دا اجلاس پریزیڈنٹ یا جنرل سیکریٹری مشورے نال سڈپین۔
- عمدیدارین یا بی آفس بنیریز دے اہر کم وچ آئے ڈینہ دے رجھیے جیوں جو کھڑا اوٹ، الاٹ دی میڈیا کاری، سنیے کانڈھے، گانڈھے، لوڑھاں، روکڑا، کھاتے حساب داری اتیں این سارے کم دی آپسی سوگھ (کرتن کرما، ڈیوٹی ونڈ)، سی۔ای۔سی دی پانہ پیل اتیں صلاح مشورے نال میتھن تے کرن شامل ہوسن۔

- سیکریٹری سوال ہک نواں سیکریٹریٹ ہے۔ اے ہک ممبر کنول ودھ 3 ممبریں تائیں دا ایچا آفس ہوسی جیرھا لوک سانجھ دانس۔ ماٹ اتیں اتم کارا ہوسی۔ اے سیکریٹریٹ پرکھ پریچول کنول لا پالیسی، سٹریٹیجی، الاٹ کاری، لکھن، چھاپن اتیں پھیتے کاری کون اگونہاں اتیں نواں رکھن دا کم کریسی۔ این کم وچ اے سیکریٹریٹ آپ مہار ہوسی۔

(نوٹ: اے ڈرافٹ احسن واگھاسنیں دی پاسیوں لکھیا ہونے جیرھا جو 19 فروری 2022 کون وستی جیمل کلاسز سرائیکی لوک سانجھ دی ہتھار سلماڑ وچ پیش تھسی تے اول کٹھ وچ تجویز کیتے سارے وٹاندرے این ڈاکومنٹ دا حصہ ہے۔ اے سلماڑ تھ کنہیں منظوری چھوں لوک سانجھ دانر مٹم بن گئے)